

D'oblits i silencis a la cultura i literatura valenciana

La poetessa Maria Beneyto, que va faltar la setmana passada, fou marginada injustament del mapa literari valencià. No va ser l'única.

Reconeixement

PER ANTONI ZARAGOZÀ

■ Dona de tarannà discretíssim, com si pasés de puntetes per no fer renou ni destorbar ningú, la poeta i escriptora valenciana **Maria Beneyto** va construir una sòlida i prestigiosa obra literària, tant en poesia com en narrativa, sent reconeguda com una autora pertanyent a la generació valenciana dels cinquanta, juntament i a la mateixa alçada de **Fuster**, **Estellés**, **Bru i Vidal**, o **Sánchez Cutillas**.

Tanmateix, la trajectòria puixant i meritòria de Beneyto, segons manera va frustrar-se a començaments dels setanta (quan ja es veia, encara de lluny, els canvis socials i polítics que, d'alguna manera, haurien d'ajudar a protegir i afavorir la cultura i la llengua dels valencians), a causa d'una sèrie de factors o circumstàncies nefastes que, infal·liblement, van comportar la seua invisibilitat, el silenci de la seua obra i l'oblit de la recensió crítica. Aquesta omisió o desaparició en les antologies i en l'escenari literari i cultural de Maria Beneyto, no fou únic ni excepcional. Així com ara **Rosa Leveroni**, **Maria Àngels Anglada**, **Montserrat Abelló**, al Principat, però **Carmelina Sánchez Cutillas**, a casa nostra, foren obligats testimonis d'aquests ignomiosos oblit i silenci, tan injusts com innecessaris.

Diversos autors i estudiosos han assenyalat com una de les causes, el paper secundari i minoritari a què eren relegades les dones en l'àmbit de la cultura i la literatura, després de les faenes prioritàries de la llar, d'estar pel marit i els menuts, quan encara, aprofitant les hores petites de la nit, podien dedicar temps a la vocació que arrossegaven com ànimes penitents; d'altres, com ara **Josep Ballester**, n'han apuntat «els canvis estètics, els malentesos generacionals, el seu bilingüisme literari (...) i una sèrie de circumstàncies maulades» com els responsables directes; però serà **Max Aub** qui, perspicaç com pocs, en denunciarà aquesta situació: «En València (Maria Beneyto) la tienen como a **Juan Gil-Albert**, olvidada. Ni siquiera aparte, con-

► **OBLIDADES. O NO.** 1 Maria Beneyto © F. BUSTAMANTE 2 Carmelina Sánchez Cutillas © F. MONTENEGRO 3 Montserrat Abelló © F. MORRISON 4 Àngels Anglada 5 Rosa Leveroni.

fundida con las obras del ensanche. (...) No es bastante apreciada para sus actitudes paladares. (...) ¿Desde cuándo no ha tenido Valencia un poeta de este aliento? No les importa. No es razón para callarlo».

Un altre esfereïdor oblit, un altre colpidor silenci: Carmelina Sánchez Cutillas, una poeta d'extraordinària sensibilitat, la seua obra narrativa assoliria un extraordinari ressò. Però, avorrida potser d'assumir l'obligació, en tant que dona i escriptora, de tanta batalla en el camp clos del món literari valencià, que l'acabaria ignorant, decidí, plena de coratge, tancar-se definitivament a casa seua, a l'aixopluc de les persones que més se l'estimaven i que mai li donarien l'esquena.

Aquest «estrany i singular» fenomen, que afectava directa i personalment a l'obra i la presència pública de les escriptores valencianes i catalanes de postguerra, i que havia tingut els seus inicis als setanta, va pervindre fins fi-

nals dels vuitanta, quan, per altres circumstàncies i causes, com en el cas de Rosa Leveroni, pòstumament, el 1985, es publicà gran part, o la totalitat, de la seua obra encara inèdita; o quan Maria Beneyto tornà a figurar en les antologies, la seua obra fou reeditada i en rebé el reconeixement i els honors que se li havien negat; o quan Carmelina Sánchez Cutillas, exiliada en la seua «pàtria petita», la biblioteca familiar, fou recuperada i la seua narrativa figura, de llavors ençà, com a referent a escoles i instituts.

A banda, els resultats de les anàlisis i conclusions possibles, tant l'obra com la personalitat de les nostres excel·lents poetes i escriptores ens són, i ens seran, imprescindibles i necessàries per entendre i estimar sense condicions la cultura i la literatura de casa nostra, perquè difícilment un país que no respecta i estima la seua cultura, pot esperar que siga respectada i estimada pels altres.

ALBERT HERNÁNDEZ I XULVI
L'espectre d'Àngela
► PERIFÈRIC EDICIONS, 2011.

Memòria viva

Novel·la

PER A. ZARAGOZÀ

■ Deixà escrit **Fuster** que l'Albufera de València no va més enllà d'un paisatge bucòlic, una bellíssima imatge amb els colors de les hores capvesprals de primavera i estiu; o d'un plaent passeig en barca sobre les aigües amansides d'una llacuna de no més de dos pams de fondària. Per a l'escriptor de Sueca aquest estany es resumeix en un intranscendent accident geogràfic, fruit de la sedimentació de terres al·luvials que el riu Xúquer abocava sobre una zona d'aiguamolls i que està condemnat a desaparèixer sense remei. Per això, tot allò que hom faça per a la seua preservació i conservació és treball de poc profit. És clar que, com no s'està d'afirmar, ell és de Sueca i, tot i trobar-se dins de l'àrea de domini de l'Albufera, els suecans sempre s'ho han mirat de lluny i amb cert desmenjament; no s'hi han sentit massa identificats, al capdavant. Una visió, doncs, tan pobre com la pesca en les seues aigües, que només dóna per a malviure; per això els pescadors decidiren aterrar-la i convertir-la en arrossars que els traurien de la misèria.

Lluny d'aquesta càustica anàlisi i reflexió, l'escriptor catarrogi **Albert Hernández** torna a pouar en les aigües menesteroses de la memòria per a oferir-nos una idea de l'Albufera que és molt més que una imatge o un paratge natural moribund i sense identitat. A les pàgines de la seua nova novel·la *L'espectre d'Àngela* agafa protagonisme una Albufera que, de segles ençà, ha anat conformant una forma d'entendre i viure la vida, una història, unes tradicions i costums que cal mantindre i donar a conèixer, que formen part de la identitat dels pobles que s'hi relacionen estretament, com ara Catarroja i el seu Port, potser el més antic de l'Albufera, o un dels més antics, esdevingut un dels escenaris d'aquesta novel·la, com també el Barri de les Barraques, o la festivitat del Dia del Gos, o la popular Cursa de la Perxa. Una novel·la curta i de lectura àgil que, intencionadament, té com a co-protagonistes uns jòvens que descobriren un nou món, fins ara inconegut; un nou món que han d'aprendre a estimar i a mantindre viva la seua memòria.

CRÍTICAS DE ANTONIO GASCÓ

WAA CASI UN TESTAMENTO

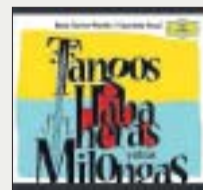
1 Alfredo Kraus, tenor, Asier Polo, cello, Edelmiro Arnaltes piano.

En febrero de 1999 **Alfredo Kraus** daba su último concierto en el Palau de la Música de Valencia. El concierto dejó evidentes algunas carencias en el *fiato* y en la afinación por exceso de *vibrato* que el gran público no apreció por los interminables aplausos y los bravos jaleados con piropos. Pero algo aciago flotaba en aquel postrer concierto del divo grancañario. Pocos meses más tarde fallecería víctima de un cáncer. Viene a cuento esta referencia, porque en el vídeo que vamos a comentar, grabado en 1996 en un recital en Tokio, el tenor junto con los mismos acompañantes y vistiendo el mismo frac y una camisa cuello **Mao** de seda, ofreció un programa idéntico en muchas mejores condiciones. Para los sentimentales adoradores de Kraus, entre los que se cuenta quien esto escribe, este vídeo constituye toda una revelación documental, muy emotiva, para recordar aquel concierto valenciano. En el recital de la capital de Japón está, casi incólume, la elegancia en el fraseo, la dicción esmeradísima, y la acomodada adecuación a repertorios distintos que van desde la ópera barroca (apuntada con aristocrático relato) a la canción española (emotiva en su aliento paisano) y a las grandes referencias de ópera y zarzuela en las que volcaba aquel ardiente ímpetu que siempre caracterizó su canto, referido con una paradigmática elegancia, con una admirable técnica y una emisión diáfana, ecuánime y eminente de vocalización. Un testimonio impagable.

Recital en Tokio
Arias, romanzas y canciones
Dynamic
Un DVD

WAA TANGOS, HABANERAS Y OTRAS MILONGAS

Tangos, coral, danzas, DEUTSCHE GRAMMOPHON, DDD. UN CD.

1 R. Torres Pardo. Cuarteto Assai. M. Valdés, contrabajo.

Hará un par de años en el Auditori de Castelló pudimos oír a **Rosa Torres Pardo**, una sugestiva versión de la Iberia de Albéniz, en la que destacaba su personalidad vital, incluso por encima del rigor del mecanismo (siempre sólido, eso sí) que exige esta carta magna del pianismo hispano. Luego en una sabrosa cena, por las viandas y el diálogo, pudimos conocer mejor sus criterios musicales en un vínculo que, de inmediato, fue divertido e implicado.

Viene esta confidencia a cuento de este disco editado por Deutsche Grammophon bajo la producción de la eficiente **Maidor Múgica**, en el que esa complicidad efusiva de la pianista, se manifiesta precisamente en lo musical, con un grupo de amigos con los que ha montado un seductor programa, en el que las síncopas predominan por doquier al compás de habaneras, tangos y alguna que otra milonga. Es el título y es la relación de ritmos, así que la segunda intención emerge. Y emerge más cuando en la escucha se percibe la complicidad estimulante y sensitiva en el acento interpretativo, de un aliento continental con marchamo ibérico, de este grupo de músicos del cenáculo habitual de Rosa Torres. **Piazzolla**, **Albéniz**, **Ernesto Halffter**, **Ramos**, **Ginastera**, **Cervantes** y **Aragón**, parecen asimismo estar implicados en la intuición espontánea del conjunto.